

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Od Moravského Krumlova k Brněnce

Cesta od Budkovic k Ivančicím

Středověká města vznikala převážně v blízkosti cest, které zajišťovaly spojení s okolními i vzdálenými místy. Přes Ivančice vedly dvě důležité cesty a třetí byla vzdálena pouze 3-4 km. O jejich existenci vypovídají zachovalé místní názvy, např. Brněnka, kopec Varta, Strážná hora a pod. Další důkazy je možno vidět přímo v terénu. Jsou vyježděné úvozy, boží muka, smírčí kameny nebo smírčí kříže. Až v mapách 1. vojenského mapování z roku 1764 – 1768 jsou vyznačeny cesty, z nichž některé se dochovaly dodnes.

Jedním ze čtyř hlavních opěrných bodů římské říše na Dunaji, v oblasti jižně od Moravy bylo

čovala severně od Ivančic lesním porostem směrem do Střelice a dále do Brna. Dnes si všimneme pouze části trasy od Moravského Krumlova po Ivančice

Cesta od Znojma vstoupila na území Moravského Krumlova překročením potoka v blízkosti dnešní „dolní“ benzínové stanice. Cesta nešla přímo do Moravského Krumlova, ale vedla vlevo od dnešní silnice. Tuto trasu připomínají boží muka, která jsou obrácena lící stranou k východu, tedy na druhou stranu, než-li vede dnešní silnice. V blízkosti „horní“ benzínové pumpy vedla cesta k okrajům zámeckého parku (nad Základní školou Ivančická), kde jsou další boží muka postavená

hlídána s kopce, který se nachází nad Moravským Krumlovem. Kopec má název Strážná hora a je zde postavena barokní kaple sv. Floriána.

Za hospodou „Na pindule“ šla cesta přibližně v místech dnešní silnice, ale v blízkosti křižovatky k Rokytně odbočila a vedla svahem přes kopec Baba a sestoupila z něho na západním okraji Budkovic v blízkosti dřívějšího hradíště. Část cesty z Polánky k Budkovicím je nezřetelná, terén byl upraven při scelování pozemků.

Z Budkovic zamířila cesta rovinnými pozemky vpravo od dnešní silnice. Kniže Lichtenstein (majitel krumlovského panství) dal tuto část upravit, cesta byla napřimena a osázena stromofadím. Starší čtenáři si vzpomenu na výborné třešně, které byly příjemným osvěžením. Pouze zničený kříž věnovaný panem Rumreichem z roku 1908 připomíná dřívější trasu. Jinak po cestě není ani památka, zanikla při úpravě celé plochy na pomocné letiště před 2. sv. válkou a při scelování pozemků později.

Cesta končila u terénního zlomu, další část byla zničena těžbou písků. Teprve pod areálem bývalých „Technických služeb“ je další orientační bod a sice kamenný kříž z roku 1804 obrácený lící stranou k Němčicím. Ve starších farních záznamech jsou na tomto místě uváděna boží muka. Od kříže sestupovala cesta asi 100 metrů v trase dnešní silnice a pak odbočila vpravo a mířila k východnímu okraji němčické návsi. Tuto trasu připomínají nedávno opravená čtyřboká boží muka neznámého stáří. Dále vedla cesta k brodu přes řeku Jihlavu.

Při kladení vodovodních rour v místech nedalekého brodu byl v roce 1951 nalezen do dna zapuštěný 80 cm vysoký kámen s iniciais EMFVL t.j. „Eigentum Maximilians Furst (Fyrst) von Lichtenstein“, který v minulosti vyznačoval hranici krumlovského panství. (Eigentum = majetek, vlastnictví).

Že šla středověká cesta přes Němčice, dokládají zprávy z počátku třicetileté války (1618 - 48). Časté pohyby vojsk znemožnily pravidelný provoz po této cestě a proto bylo zřízeno tajné kurýrní spojení z Brna do Znojma (Vídne). Kurýři vyslaní z Brna měnili v Němčicích koně. Z důvodů utajení byla výměna prováděna pod kopcem, kterému se dodnes říká „Stání“.

Nebrojíme přes řeku, ale prošli jsme návsi v Němčicích a pohodlně přešli řeku Jihlavu po mostě. Ihned za mostem se vracíme k řece a po regulaci přecházíme asi 200 metrů, až stojíme v místě, kde byl dřívější brod. Dnes není na ivančické straně brod znatelný, břeh řeky byl v letech 1930 – 1935 upraven vysokou regulací. Od brodu přes řeku Jihlavu mířila cesta, snad dnešní ulicí Petra Bezruče k Ivančicím. Mýtní stanice byla vedle Mariácelské kapličky. Ivančice bývaly na cestě důležitou stanicí, protože leží na dvouřetězové vzdálenosti

od Znojma do Brna. Pro ty, kteří se v Ivančicích museli zdržet, bývaly zájezdní hospody.

Naše komunikace vešla do města Horní branou (pro informaci: právě křižovatka před dnešním Besedním domem byla křižovatkou Libické stezky a popisované Znojenské cesty). Až do 1690 byl možný vstup i do ivančické Židovské obce, která měla vlastní bránu. Brána byla v uvedeném roce zazděna a byla zde ponechána pouze branka pro pěší.

Ivančice s živou komunikací přitahovaly nejen kramáře a pocestné, ale také lapky a morděře, kteří ve městě a okolí loupili a kradli. Ke zločinům ve zdejších kraji se přiznal na mučení ve Velké Bíteši Vaněk Spivaček z Prahy. Ukradl zde jeden a půl zlatého a s Mikulášem Růžičkou pět zlatých. Roku 1559 vyznal na trápení ve Velké Bíteši hudec Vítek Šilhavý, že s Maričkovým synem Vávrou zavraždili u Vančic (Ivančic) jeho otce. Ke zločinům páchaným

„U Pána Krista“ - roh Kounické ul. a ul. Jana Fibicha v Ivančicích

U Ivančic se roku 1563 přiznal na útrpném právu ve Velké Bíteši také Pavel Špalda z Lomnice. Uvedl, že spolu s dalšími tovaryši a pomocníky oloupili u Kamenného mostku kramářku z Ivančic, která jela domů z jarmarku z Brna, a vzali jí drahné pepře, šafránu a všelijakého koření za mnoho zlatých a také hotové peníze. A s tímto lupem a všim odešli do Němčic za Ivančicemi. Přepadání kramářky u Kamenného mostku potvrdil téhož roku na trápení v Tišnově Špaldův spoluvník Jan Holý ze Svatoslavi. Dalším spoluvníkem tohoto lupu byl Tomáš Pelech, který pocházel rovněž ze Svatoslavi na Tišnovsku a byl vyslýchan na útrpném právu ve Velké Bíteši roku 1568... (Bohužel nevíme, kde byl uváděn Kamenný mostek).

Kdo nechtěl do města, mohl objet Ivančice zleva nebo zprava, protože mýto už měl zaplacené. K Brnu mohl za Kounickou branou odbočit cestou „U Pána Krista“ a pokračovat Holubem k dřívější cihelně. Druhá trasa cesty obcházela Ivančice západně k Dolním Hlínkám a cestou, kde je dnes starý vodojem (z roku 1903) vedla „Černákem“ nad bývalou cihelnou. Je pravděpodobné, že tato cesta byla více používána směrem do Ivančic. Cihelna se zde v písemnostech uvádí v roce 1614.

Obě cesty se setkaly u Červeného kříže. Kříž (dřevěný) je

Kříž v Němčicích (u bývalých Technických služeb)

doložen v písemných pramenech již k r. 1691, název Červený získal podle zbarvení v roce 1910. Vypráví se, že dřevěný kříž i Kristus byl prostřílený od pytláků. Ti pak věřili, že nebudou chyceni při pytláčení. Napravo od kříže je vidět kopec, který má název „Na šibenici“. Cestujícím po Znojenské cestě se v těchto mís-

Barevně odlišná trasa končila těsně u turistického rozcestníku. Na starých mapách odděluje stará cesta viničnou trať Levík od trati zvané Dolní Brněnka. Tato cesta od města až po hranice katastru obce Hlína zároveň odděluje dvě katastrální území Ivančic a to tzv. Oslavanské předměstí od Kounického předměstí.

Severně od rozcestníku po překročení asfaltové silnice, oddělovala cesta plochu Horní Brněnky a Réhle. Názvy vinohradních tratí Dolní a Horní Brněnka dokládají směr cesty k Brnu. Z mírného kopce scházíme cestou k potůčku. Místu se říká „Réhle“, název pochází z německého Raubhölle - přeneseno do dnešní češtiny - úkryt loupežníků. Potůček vytékající z Knížecího lesa, který po splnutí s jinými přítoky končí u Stříbského mlýna pod Ivančicemi pod názvem Martálka. Název pochází z německého Mordtal - Údolí vražd - a jsme opět u loupežníků a vrahů. Dále vedla cesta údolím, asi po 250 metrech od potůčku je na dubu zavěšen křížek a pozvolna stoupala. Dnes se tento úsek obchází pohodlnou vozovou cestou. Její pokračování vede až ke křižovatce cest „U obrázku“ (404 m. n.) Vedle dnešní cesty je místy vidět i několik vyježděných úvozů z dřívějších časů. Od „Obrázku“ byla cesta upravena pro současný provoz a směřuje k silnici Neslovice - Hlína. Název lesní tratě v těsné blízkosti dokládá dřívější trasu, neboť opět zní „U Brněnky“. Dnešní vycházka zde ukončíme. Cesta dál k Bobravě a ke Střelcům je zajímavá nejen pro historiky, ale i pro turisty a bude popsána později.

Napsal Jiří Široký

Boží muka - u ZŠ Ivančická, MK

město Krems. Odtud vedla cesta severním směrem na Eggenburk, Retz a Znojmo. Tuto trasu nebudeme popisovat, ale je zřejmé, že byla v užívání již před obdobím Římské říše.

Ze Znojma směrem na Brno vedly cesty dvě: Ta starší vedla přes Miroslav - Pravlov - Ořechov do Brna. Tato cesta obcházela Krumlovský les z východní strany a mířila k Pravlovu, který býval důležitou křižovatkou středověkých cest s brodem přes řeku Jihlavu, který byl chráněn hradem. Připomeňme si, že v blízkosti této cesty - u Loděnic - došlo v roce 1185 ke známé bitvě. Protože však na této cestě nevzniklo žádné významné město, nabývala na významu druhá cesta, obcházející Krumlovský les po západní straně. Bylo to proto, že v Hostěradicích byla od 13. století opevněná komenda řádu německých rytířů, v blízkosti cesty vzniklo poddanské město Moravský Krumlov a konečně královské město Ivančice. Cesta pak pokračovala

Boží muka - u jatek, MK

v roce 1636 snad po odvrácení moru. U těchto božích muk přetála cesta úvoz, kterým se jezdilo z Moravského Krumlova (úvoz je viditelný po pravé straně silnice) a vedla viničnými a zahradami (dnešní názvy jsou Vinohrady nad řekou a Lišky).

Asi po jednom kilometru přešla cesta na trasu dnešní silnice a klesala na východní stranu Polánky. Dodnes jsou po pravé straně silnice před okrajem lesa vidět vyježděné úvozy. Cesta vedla do hospodářského dvora hospody, které se říkalo „Na pindule“ nebo zkráceně „Pindula“. Mnozí čtenáři si vzpomenu, že ještě před cca 30 lety zde stávala masivní budova nesprávně pokládána za polánskou tvrz. Byla to pouze hospodářská část uvedené hospody. Vlastní hospoda byla zbourána někdy po 1. svět. válce. Dnes je v tomto prostoru postaveno několik řad rodinných domků.

Trasa dálkové cesty od Petrovic, kolem Moravského Krumlova k Polánce a Budkovicím byla

„Obrázek“ na křižovatce lesních cest v Hlinském lese